

تأثیر استفاده از عصاره گیاهان جینکوبیلوبا و گل قاصدک بر ماندگاری مغز بادام زمینی برشته

نازنین حاجی محمدرضا طهرانی^۱، مریم مصلحی شاد^۲، افشین جعفرپور^۳

۱- گروه علوم و صنایع غذایی، واحد شهرقدس، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرقدس، ایران

۲- نویسنده مسئول: گروه علوم و صنایع غذایی، واحد شهرقدس، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرقدس، ایران. پست الکترونیکی: ma.moslehishad@iau.ac.ir

۳- گروه علوم و صنایع غذایی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۷/۳۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۳/۵

چکیده

سابقه و هدف: اکسیداسیون علاوه بر تغییر ویژگی‌های حسی ماده‌ی غذایی، ارزش غذایی و عمر نگهداری مواد غذایی را کاهش می‌دهد و به دلیل تولید ترکیبات نامطلوب در روغن برای سلامتی مصرف‌کنندگان تأثیر سوئی دارد. هدف از این تحقیق بررسی اثرات عصاره گل قاصدک و عصاره جینکوبیلوبا بر میزان ماندگاری بادام زمینی برشته طی دوره نگهداری بوده است.

مواد و روش‌ها: استخراج عصاره جینکوبیلوبا و گل قاصدک انجام گرفت و سپس بادام زمینی‌های آغشته به عصاره جینکوبیلوبا و قاصدک در دستگاه رستر تبریزکار با تنظیم دمایی در پنج روش رستینگ با فاکتورهای اصلی دما و زمان در دمای ۱۵۰ درجه سلسیوس به مدت ۳۰ دقیقه، دمای ۱۷۰ درجه سلسیوس به مدت ۱۵ دقیقه و دمای ۲۰۰ درجه سلسیوس به مدت ۷ دقیقه فرآوری شد. آزمون‌های عصاره گل قاصدک و جینکوبیلوبا شامل سنجش ترکیبات فنولی کل، آزمون مهارکنندگی رادیکال‌های آزاد انجام شد. آزمون‌های درصد رطوبت، پروتئین و چربی بادام زمینی انجام گرفت. طی دوره نگهداری عدد پراکسید، عدد اسیدی، عدد یدی و ارزیابی حسی انجام گرفت

یافته‌ها: نتایج نشان داد؛ عصاره برگ‌های جینکوبیلوبا و گل قاصدک به ترتیب دارای محتوای فنولی $263/32 \pm 4/02$ و $254/25 \pm 3/98$ میکروگرم در گرم عصاره برحسب گالیک اسید و ظرفیت آنتی‌اکسیدانی به ترتیب $98/72 \pm 1/38$ و $96/21 \pm 1/89$ درصد بود. در تیمارهای بادام زمینی، عدد پراکسید، عدد اسیدی، عدد یدی و کپک و مخمر طی دوره نگهداری به طور معنی داری افزایش یافت ($p < 0/05$). در بین تیمارهای بادام زمینی بالاترین میزان در تیمار شاهد مشاهده شد ($p < 0/05$).

نتیجه‌گیری: بر اساس نتایج تیمار حاوی ۰/۵ درصد عصاره جینکوبیلوبا و گل قاصدک به میزان ۰/۵ با بادام زمینی فرآوری شده در دمای ۱۷۰ درجه سلسیوس به مدت ۱۵ دقیقه به عنوان تیمار بهینه انتخاب شد.

واژگان کلیدی: بادام زمینی برشته، عصاره گل قاصدک، عصاره جینکوبیلوبا

پیام‌های اصلی

- عصاره برگ‌های جینکوبیلوبا و گل قاصدک آنتی‌اکسیدان‌های کارآمد جهت کاربرد در صنعت غذا هستند.
- بادام زمینی برشته با پوشش عصاره جینکوبیلوبا و گل قاصدک، محصول با ماندگاری بالا معرفی می‌شود.
- بادام زمینی برشته با پوشش عصاره جینکوبیلوبا و گل قاصدک محصول جدید بازار با خصوصیات حسی متفاوت است.

● مقدمه

نتایج مطالعات انجام شده در دو دهه‌ی اخیر، نشان می‌دهد که تغذیه انسان نقش اصلی را در توسعه یا کنترل بیماری‌های مزمن مانند سرطان، بیماری‌های قلبی-عروقی، چاقی و دیابت ایفا می‌کند. مطالعات اپیدمیولوژیکی نشان می‌دهند مصرف میوه‌ها، سبزی‌ها، غلات، مغزهای خوراکی و غذاهای با فرآوری اندک، بهترین محافظت علیه گسترش بیماری‌ها در انسان را فراهم می‌آورد. یک رژیم غذایی سالم از ارکان اصلی حفظ سلامت بدن انسان محسوب می‌شود. در این میان برخی مواد غذایی فواید سلامت قابل توجهی ارائه می‌کنند که آن‌ها را از گزینه‌های دیگر متمایز می‌سازند و از آن جمله می‌توان به مغزهای خوراکی اشاره کرد. مغزهای خوراکی در جریان‌های رژیم غذایی رایج امروزه از محبوبیت بیش‌تری برخوردار هستند. این مواد غذایی مفید گزینه‌ای عالی برای افزودن به وعده‌های غذایی یا انتخابی ایده آل به‌عنوان میان وعده می‌باشند. مغزهای خوراکی می‌توانند یکی از اجزا اصلی یک رژیم غذایی سالم را تشکیل دهند زیرا حاوی مواد مغذی موردنیاز برای عملکرد درست بدن هستند. مغزهای خوراکی در واقع دانه‌هایی هستند که در پوسته‌ای سخت احاطه شده‌اند. آن‌ها منبع خوبی برای تأمین مواد مغذی و انرژی موردنیاز بدن می‌باشند. همچنین، مغزهای خوراکی حاوی آنتی‌اکسیدان‌ها هستند که این ترکیبات مهم به از بین بردن سموم کمک کرده و به‌واسطه خنثی کردن آسیب رادیکال‌های آزاد از بیماری‌های قلبی-عروقی و دیگر شرایط مرتبط با افزایش سن پیشگیری می‌کنند. چربی‌های سالم موجود در مغزهای خوراکی به همراه پتاسیم از رگ‌های خونی انسان محافظت می‌نمایند (۱). بادام‌زمینی یا پسته‌شامی همچنین بادام‌کوهی یا پسته زمینی، نام بوته و میوه‌ای با نام علمی *Arachis hypogaea* است. این گیاه بومی آمریکای جنوبی است و از آنجا به نقاط گوناگون دنیا برده شده است. بوته آن که بوته‌ای یک‌ساله است ۳۰ تا ۵۰ سانتیمتر ارتفاع دارد. بومی برزیل بوده و آب و هوای گرم برای کشت این گیاه مناسب است. بادام زمینی دارای ساقه‌ای راست است. برگ‌های آن مرکب از دو زوج برگچه است و گل‌های آن دو نوع متفاوت به رنگ زرد که پس از تلقیح، دم گل خم می‌شود و به سطح خاک می‌رسد و سپس کم‌کم در خاک فرورفته، میوه در داخل خاک پدید می‌آید (۲ و ۳). بادام زمینی منبعی غنی از پروتئین است، ولی از آنجا که فاقد بعضی انواع آمینو اسیدهای ضروری مانند لیزین، سیستین و متیونین

است، توصیه می‌شود به همراه مواد غذایی مکمل استفاده شود برای گروه‌های خاص مثل بدن‌سازان یا ورزشکاران دیگر استفاده شود (۴). هر ۱۰۰ گرم بادام زمینی دارای موارد زیر است: ۵۶۷ کالری، ۴۹ گرم چربی، ۷۰۵ میلی‌گرم پتاسیم، ۱۶ گرم کربوهیدرات، ۲۶ گرم پروتئین می‌باشد. بادام زمینی خواص بسیار زیاد دارد که به چند مورد اشاره می‌شود، جلوگیری از بیماری‌های قلبی-عروقی، کاهش خطر دیابت، کاهش خطر ابتلا به سرطان معده، کاهش خطر سکتة مغزی، کاهش وزن و غیره. بادام زمینی به‌عنوان یکی از اقلام مهم آجیلی ایران به دلیل دارا بودن ۶۰-۴۵ درصد روغن مستعد اکسیداسیون می‌باشد و حدود ۸۰ درصد این روغن‌ها از اسیدهای چرب غیر اشباع تشکیل شده است که مستعد اکسیداسیون هستند. انجام اکسیداسیون می‌تواند باعث ایجاد مزه و بوی نامطبوع در بادام زمینی و محصولات تهیه شده از آن در طی زمان نگهداری و انبارداری شود که در مراحل پیشرفته خود این مواد را فاقد کیفیت لازم برای مصرف انسان می‌کند، بنابراین می‌تواند با زیان اقتصادی قابل توجهی همراه باشد. روغن‌ها و چربی‌ها مانند بسیاری از مواد اشباع نشده به وسیله اکسیژن هوا اکسید می‌شوند و نتیجه اکسیداسیون مداوم روغن، تندی همراه با بو و طعم نامطبوع است. ترکیبات حاصل از اکسیداسیون بر طعم روغن‌ها اثر می‌گذارد و چنانچه اکسیداسیون در سطح پیشرفته‌ای صورت گرفته باشد آنها را غیرقابل مصرف می‌کنند. به‌طور کلی بدطعمی روغن‌ها باید مرتبط با میزان پراکسید آنها باشد. مهم‌ترین عوامل مؤثر در اکسیداسیون چربی‌ها، نوع اسیدچرب، حرارت، اکسیژن، رطوبت، فلزات سنگین، نور، سطح تماس و بسته‌بندی است (۵ و ۶). اکسیداسیون چربی‌ها تحت تأثیر فلزات، نور، گرما و چندین عامل دیگر تشدید شده و می‌توان با جلوگیری از عمل پرواکسیدان‌ها و یا استفاده از آنتی‌اکسیدان‌ها از انجام آن جلوگیری کرد (۶). برشته کردن یا بودادن، مهم‌ترین روش فراوری بادام زمینی می‌باشد. عمل حرارت دادن طی فرایند برشته کردن منجر به تغییراتی در کربوهیدرات‌ها، پروتئین‌ها و چربی‌ها می‌شود. از واکنش‌هایی که در طی استفاده از گیاهان دارویی قدمت بسیار زیادی دارد. چون امراض با پیدایش بشر متولد شده‌اند و اسناد هزارساله موجود در تاریخ طب و داروسازی حاوی تجربیات و اطلاعات ارزشمند گیاه‌درمانی است. گاهی می‌توان از ترکیبات آنتی‌اکسیدانی ارزشمند

به‌طور کامل روی توده گیاهی را پوشانده باشد ادامه یافت. در طول این مدت عمل تورم تکمیل شده و عمل ماسراسیون بینابینی انجام پذیرفت. بعد از این مدت ضمن ورود مرتب حلال از بالا عصاره قطره‌قطره از پرکولاتور خارج می‌گردید. سپس سرعت خروج عصاره بین چهار تا شش قطره در هر دقیقه به نسبت هر ۱۰۰ گرم از برگ گیاه جینکوبیلوبا تنظیم شد. در طول زمان عصاره‌گیری حلال، مواد مؤثر را در خود حل نموده و خارج می‌شود (همیشه باید حلال را طوری فراهم کرده و اضافه نمود تا از خشک شدن سطح پودر داخل پرکولاتور جلوگیری گردد). پس از اتمام کار پرکولاتور، پودرها را که تفاله هستند، دور ریخته و عصاره به‌دست‌آمده مورد استفاده قرار گرفت (۱۱).

فراوری دانه بادام زمینی

جهت فراوری دانه‌های بادام زمینی از یک درام دوار برای یکنواخت پخش شدن عصاره جینکوبیلوبا استفاده شد که به نسبت هر تیمار با دانه‌های بادام زمینی در آن درام، دانه‌های بادام زمینی خام و عصاره جینکوبیلوبا و قاصدک به میزان مقادیر صفر، ۰/۱، ۰/۲۵، ۰/۵ و ۰/۷۵ درصد وزنی بادام زمینی با چرخیدن یکنواخت شد و سپس دانه‌های آغشته به عصاره جینکوبیلوبا و قاصدک در دستگاه رستر تبریزکار با تنظیم دمایی در پنج روش رستینگ با فاکتورهای اصلی دما و زمان در دمای ۱۵۰ درجه سلسیوس به مدت ۳۰ دقیقه، دمای ۱۷۰ درجه سلسیوس به مدت ۱۵ دقیقه و دمای ۲۰۰ درجه سلسیوس به مدت ۷ دقیقه، با سرعت نوار نقاله ۱۵ فرکانس که مبنای سرعت موتور دستگاه رستینگ تبریزکار موجود در شرکت گلستان بر اساس واحد فرکانس که در PLC دستگاه است، تنظیم شد و دانه‌های بادام زمینی در معرض هوای داغ با سه مشعل دستگاه قرار گرفته و رست شد سپس دانه رست شده بلافاصله بسته‌بندی شده و جهت انجام آزمون‌های شیمیایی همچون اندیس پراکسید، اندیس اسیدی مورد آزمون قرار گرفت.

آزمون های عصاره استخراج شده عصاره جینکوبیلوبا و

گل قاصدک

سنجش ترکیبات فنولی کل

محتویات فنولی کل با توجه روش Serea و Barna که روش آن مبتنی بر واکنش رنگی معرف فولین سیوکالتیو (Folin-Ciocalteu) با گروه‌های هیدروکسیل استوار است، تعیین شد. عصاره‌ها به نسبت ۱:۳ با آب بسیار خالص رقیق گردید و سپس هر یک میلی‌لیتر عصاره رقیق شده به یک لوله آزمایش حاوی پنج میلی‌لیتر محلول فولین سیوکالتیو به نسبت ۱:۱۰ در آب منتقل شد. سپس چهار میلی‌لیتر از محلول ۷/۵ درصد) وزنی-

گیاهان دارویی نیز در جهت ممانعت از اکسیداسیون استفاده نمود(۷). گیاه مایدنهایر (Maidenhair tree) با نام علمی جینکوبیلوبا متعلق به خانواده جینکوکاسه^۳ گیاه دارویی ارزشمندی است که برای اهداف دارویی متنوعی مورد استفاده قرار می‌گیرد؛ جینکوبیلوبا به‌منظور استفاده از بذر و به‌خصوص برگ پرورش می‌یابد. بذرها جینکوبیلوبا هزاران سال است که در طب سنتی چین استفاده می‌شود. فراورده‌های جینکوبیلوبا که امروزه در دسترس هستند از برگ آن به دست می‌آید. در نهالستان‌های پرورش برگ، درختان جینکوبیلوبا به‌صورت متراکم کشت شده و برگ‌ها برای تهیه عصاره برداشت می‌شوند تا مورد فراوری قرار گیرند. عصاره برگ جینکوبیلوبا یکی از مهم‌ترین گیاهان دارویی رایج در دنیا است. برگ جینکوبیلوبا در هر صد گرم دارای ۱/۷ گرم چربی، ۴/۳ گرم پروتئین، ۳۸ گرم کربوهیدرات، ۵۱۰ میلی‌گرم پتاسیم، هفت میلی‌گرم سدیم و فاقد کلسیم، کلسترول و ویتامین D است (۸، ۹ و ۱۰). هدف از انجام این پژوهش بررسی اثرات عصاره گیاهان جینکوبیلوبا و گل قاصدک بر ماندگاری بادام زمینی برشته بوده است.

• مواد و روش‌ها

استخراج عصاره جینکوبیلوبا و گل قاصدک

عصاره این گیاهان، از برگ‌های سبز خشک آن تهیه گردید و برگ این گیاه از شرکت گیاهان سبز زندگی تهیه شد. جهت انجام عصاره‌گیری در این روش ابتدا فیلترهای بالای شیر را در قسمت انتهایی دستگاه پرکولاتور قرار داده و روی آن کمی پنبه قرار داده، سپس برگ خشک شده حاصل از گیاه جینکوبیلوبا و گل قاصدک را پس از آسیاب و الک کردن با سایز مش ۸۰ به قطعاتی ریز تبدیل و در ادامه برگ گیاه جینکوبیلوبا و گل قاصدک از طریق غربال‌های مخصوص به‌صورت یکنواخت تا دوسوم حجم دستگاه داخل پرکولاتور و پس از جاگذاری با حلال انتخابی که مخلوط آب و همچنین اتانول است به نسبت ۵۰:۵۰ روی برگ‌های گیاه قرار داده شد. حلال باید به‌طور یکنواخت در کل توده گیاهی نفوذ کند. ضمن وارد کردن یکنواخت برگ خرد شده گیاه جینکوبیلوبا و گل قاصدک به داخل پرکولاتور فشار ملایمی هم روی توده گیاهی وارد شد تا حد امکان هوای اضافی آن خارج شود. روی سطح گیاهان مرطوب را با کاغذ صافی پوشانده و با چند استوانه شیشه‌ای از جابه‌جا شدن ذرات گیاهی بر روی آن جلوگیری شد. در هنگام وارد کردن حلال بر روی توده گیاهی باید توجه داشت که شیر پرکولاتور کمی باز باشد، تا هوای داخل پرکولاتور کاملاً خارج شود. به محض اینکه اولین قطرات عصاره شروع به خارج شدن نماید شیر را بسته و برای مدت ۲۴ تا ۴۸ ساعت عمل پرکولاسیون درحالی که حلال

سنتزی BHT و BHA در حلال متانول آماده شدند. یک میلی لیتر از محلول متانولی DPPH غلظت ۱ / ۰ میلی مولار) به ۳ میلی لیتر از عصاره افزوده و مخلوط حاصل به شدت هم زده شد. لوله های آزمایش به مدت ۳۰ دقیقه در محل تاریک قرار گرفتند. بعد از این مدت میزان جذب در طول موج ۵۱۷ نانومتر قرائت شد. لازم به ذکر است در نمونه کنترل، عصاره با ۳ میلی لیتر متانول جایگزین شد. در نهایت درصد مهار رادیکال های DPPH توسط عصاره با فرمول رابطه ۱ زیر محاسبه گردید ترتیب جذب کنترل و جذب نمونه می باشند: (۱۳).

رابطه ۱: $Ac-As/Ac=1$ درصد مهارکنندگی رادیکال های آزاد (%).

حجمی از سدیم کربنات اضافه گردید. لوله های آزمایش به مدت ۶۰ دقیقه در دمای اتاق نگهداری شدند. میزان جذب در ۷۶۵ نانومتر با استفاده از اسپکتروفوتومتر اندازه گیری شد. بر اساس منحنی استاندارد گالیک اسید ترکیبات فنولی بر مبنای غلظت معادل میلی گرم گالیک اسید در هر کیلوگرم عصاره گزارش شد (۱۲).

آزمون مهارکنندگی رادیکال های آزاد

میزان به دام اندازی رادیکال های آزاد DPPH برای این منظور، محلول هایی با غلظت های مختلف (۲۰۰-۱۲/۵) میکروگرم در میلی لیتر) از عصاره ها و نیز آنتی اکسیدان های

جدول ۱. کدبندی تیمارهای تحقیق

کد تیمار	درصد (وزنی/وزنی) عصاره جینکوبیلوبا	درصد (وزنی/وزنی) عصاره گل قاصدک	زمان (دقیقه)	دما (درجه سلسیوس)
T1	صفر	صفر	۳۰	۱۵۰
T2	صفر	صفر	۱۵	۱۷۰
T3	صفر	صفر	۷	۲۰۰
T4	۰/۱	۰/۱	۳۰	۱۵۰
T5	۰/۱	۰/۱	۱۵	۱۷۰
T6	۰/۱	۰/۱	۷	۲۰۰
T7	۰/۲۵	۰/۲۵	۳۰	۱۵۰
T8	۰/۲۵	۰/۲۵	۱۵	۱۷۰
T9	۰/۲۵	۰/۲۵	۷	۲۰۰
T10	۰/۵	۰/۵	۳۰	۱۵۰
T11	۰/۵	۰/۵	۱۵	۱۷۰
T12	۰/۵	۰/۵	۷	۲۰۰
T13	۰/۷۵	۰/۷۵	۳۰	۱۵۰
T14	۰/۷۵	۰/۷۵	۱۵	۱۷۰
T15	۰/۷۵	۰/۷۵	۷	۲۰۰

$M0 / 100 (M1 - M2)$: درصد رطوبت

M0: وزن نمونه

رابطه M1^{۳۳}: وزن نمونه و ظرف قبل از آون

رابطه M2^۴: وزن نمونه و ظرف بعد از آون

اندازه گیری میزان پروتئین بادام زمینی برشته

ابتدا ۳/۵ گرم از بادام زمینی برشته را وزن نموده و داخل بالن کجدال ریخته شد. سپس هفت گرم از سولفات سدیم و یک گرم سولفات مس را به عنوان کاتالیزور وزن نموده و به نمونه داخل بالن اضافه شد. سپس ۲۰ میلی لیتر سولفوریک اسید غلیظ ریخته شد. بعد از آن درب بالن به وسیله حباب جمع آوری گاز و قیف مخصوص آن که محتوی مقدار معینی سود ۵۰ درصد است پوشانده شد. مجموعه را روی هیتر قرار داده تا نمونه به طور

شمارش کپک و مخمر طی نگهداری

نمونه ها در دمای ۴ درجه سلسیوس در یخچال نگهداری شد آزمایش های میکروبی تیمارهای تولیدی در فواصل زمانی صفر ساعت (بلافاصله پس از تولید)، ۲۴ ساعت، ۱ ماه، ۲ ماه، ۳ ماه پس از تولید و در ۳ رقت های ۰/۱، ۰/۰۱ و ۰/۰۰۱ و به ازای هر رقت ۲ بار کشت میکروبی انجام شد. آزمون شمارش کپک و مخمر مطابق استانداردهای ملی ایران ارزیابی شد (استاندارد ملی ۳۴۱۶؛ ۱۴۰۱ و استاندارد ملی شماره ۱۰۸۹۹-۳؛ ۱۳۹۲)

اندازه گیری میزان رطوبت بادام زمینی برشته

اندازه گیری رطوبت طبق روش AOAC انجام شده و از فرمول زیر محاسبه شد (۱۴):

رابطه ۲

VS: حجم محلول تیوسولفات سدیم مصرفی برای اندازه گیری برحسب میلی لیتر

VB: حجم تیوسولفات سدیم مصرفی برای نمونه شاهد برحسب میلی لیتر

N: نرمالیتیه تیوسولفات سدیم

W: جرم نمونه برحسب گرم

اندازه گیری عدد اسیدی

بر اساس استاندارد ملی ایران به شماره ۴۱۷۸ نمونه مورد نظر را خوب مخلوط و یکنواخت نموده و مقدار W گرم نمونه درون ارلن مایر وزن و سپس مقدار ۲۰ تا ۳۰ میلی لیتر الکل خنثی به عنوان حلال به آن اضافه شد. با افزودن چند قطره (۲-۳ قطره) معرف فنول فتالین، آن را با سود ۰/۱ نرمال تیترا تا رنگ صورتی کم رنگ حاصل شد که این رنگ باید حداقل ۳۰ ثانیه پایدار باشد. حجم سود مصرفی یادداشت و در فرمول قرار داده شد.

رابطه ۸

$$M \times N \times V / (W) = \text{عدد اسیدی}$$

N: نرمالیتیه سود مصرفی

V: حجم سود مصرفی برحسب میلی لیتر

W: جرم نمونه برحسب گرم

M: وزن مولکولی پتاس ۵۶/۱

اندازه گیری عدد یدی

بر اساس استاندارد ملی ایران به شماره ۴۸۸۸ برای اندازه گیری عدد یدی ابتدا ۰/۵ گرم روغن یا چربی را در داخل ارلن وزن کرده به آن ۱۰ میلی لیتر اتانول و سپس ۲۰ میلی لیتر معرف هانوس ریخته و به مدت ۳۰ دقیقه در تاریکی قرار داده و بعد از این مدت ۱۰ میلی لیتر یدید پتاسیم و ۱۰ میلی لیتر آب مقطر داخل ارلن اضافه کرده و بعد از اضافه کردن یک میلی لیتر چسب نشاسته با تیوسولفات سدیم ۰/۱ نرمال تا از بین رفتن رنگ تیره آن را تیترا شد. بار دیگر آزمون برای نمونه شاهد (آزمایش شاهد نیز دقیقاً مثل بالا ولی بدون نمونه انجام شود) تکرار شد.

رابطه ۹

$$N \times (V1 - V2) \times 100 / W \times 12 / 69 = \text{عدد یدی}$$

V1 = حجم مصرفی تیوسولفات برای نمونه برحسب میلی لیتر

V2 = حجم مصرفی برای شاهد برحسب میلی لیتر

N = نرمالیتیه ی تیوسولفات

W = مقدار ماده مورد نظر برحسب گرم

کامل هضم شده و محتویات بالن به رنگ سبز درخشان دربیاید. رویت این حالت نشانه‌ی پایان عملیات هضم است. در مرحله بعد دستگاه کج‌دال را برای مرحله تقطیر آماده کرده و قطعات را به هم متصل کرده و اتصالات آن را خوب محکم کنید. ۷۵ میلی لیتر سود پنج درصد از طریق قیف بالای سهراهی به محتویات داخل بالن به آرامی اضافه شد. در طرف دیگر دستگاه داخل ارلن ۳۰۰ میلی لیتری ۵۰ میلی لیتر بوریک اسید دو درصد تهیه کرده و چند قطره متیل رد به عنوان نشان گر به آن اضافه نموده و زیر قطره چکان قرار داده شد به طوری که نوک قطره چکان حتماً داخل محلول قرار گیرد. شیر آب مبرد را باز نموده و شعله هیتر روشن شد، در این مرحله رنگ محلول کاملاً سیاه شد. تقطیر تا زمانی که حجم محلول داخل ارلن به حدود ۳۰۰ میلی لیتر برسد ادامه داده شد. بورات آمونیوم موجود در ارلن با هیدروکلریک اسید ۰/۱ نرمال تا به وجود آمدن رنگ ارغوانی تیترا شد. حجم اسید مصرف شده را یادداشت نموده و در فرمول زیر قرار داده شد (۱۵).

رابطه ۵

$$100 \times \text{وزن نمونه} / \text{حجم مصرفی} \times 0.014 \times 5 = \text{درصد نیتروژن}$$

رابطه ۶

$$\text{فاکتور پروتئینی} \times \text{درصد نیتروژن} = \text{درصد پروتئین}$$

فاکتور پروتئین برابر با ۶/۲۵ در نظر گرفته شد.

اندازه گیری عدد پراکسید بادام زمینی برشته

اندیس پراکسید بر اساس تعریف، عبارت است از میلی اکی والان پراکسید موجود در یک کیلوگرم روغن. اندیس پراکسید به روش یدومتری مورد سنجش قرار می گیرد. بر اساس استاندارد ملی ایران به شماره ۴۱۷۹ عدد پراکسید در این آزمایش بر مبنای اکسید شدن یدید پتاسیم اضافه شده به روغن توسط ترکیبات اکسیدکننده موجود در روغن مانند پراکسیدها و ایجاد I₂ و سپس تیتراسیون ید آزاد شده توسط تیوسولفات سدیم در حضور معرف چسب نشاسته است. W گرم روغن و ۳۰ میلی لیتر مخلوط اسید استیک کلروفورم را در ارلنی ریخته و به آن ۰/۵ میلی لیتر یدید پتاسیم اشباع افزوده و یک دقیقه در تاریکی (در کابینت) قرار داده شد. سپس دو میلی لیتر معرف چسب نشاسته و ۳۰ میلی لیتر آب مقطر اضافه و با تیوسولفات سدیم ۰/۱ نرمال تا بی رنگ شدن محیط تیترا شد. برای نمونه شاهد تمام مواد به جز روغن را در ارلنی ریخته و تا بی رنگ شدن تیترا شد.

رابطه ۷

$$(Vs - VB) \times N \times 1000 / w = \text{فرمول عدد پراکسید}$$

ارزیابی حسی

در این آزمون حسی، از روش هدونیک پنج نقطه استفاده شد. هدف از انجام این آزمون حسی، ارزیابی برخی ویژگی‌های حسی نمونه‌ها (بافت، طعم، رنگ و پذیرش کلی) در نظر افراد ارزیاب بود. تعداد ارزیاب‌ها در این نوع آزمون ۱۲ نفر بود که همگی ارزیاب‌های آموزش دیده و آشنا به این محصول بودند. امتیازات به ترتیب پنج برای کیفیت خیلی خوب و یک برای بدترین نمونه بود. نمونه‌ها پس از نگهداری در دمای ۴±۱ درجه سلسیوس در اختیار ارزیاب‌ها قرار گرفت (۱۶).

تجزیه و تحلیل آماری

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS و روش تجزیه واریانس (ANOVA) استفاده شد که در صورت معنی‌دار بودن تفاوت بین تیمارها، از آزمون چند دامنه‌ای دانکن برای مقایسه میانگین‌ها در سطح ۰/۰۵ استفاده گردید.

• یافته‌ها

محتوای فنولی کل و ظرفیت آنتی‌اکسیدانی عصاره

با انجام آزمون‌های مربوطه روی عصاره استخراج شده از برگ‌های جینکوبیلوبا و گل قاصدک محتوای فنولی و خاصیت آنتی‌اکسیدانی آنها در جدول ۲ نشان داده شده است.

نتایج ارزیابی مشخصات بادام زمینی مورد مطالعه

مشخصات بادام زمینی مورد استفاده در تحقیق مطابق با جدول ۳، می‌باشد:

نتایج ارزیابی شمارش کپک و مخمر طی نگهداری

با توجه به نتایج مقایسه میانگین تیمارهای بادام زمینی در شکل ۱ مشاهده شد که کپک و مخمر طی دوره نگهداری به طور معنی‌داری افزایش یافت (۰/۰۵ < p). به طوری که در انتهای ماه سوم نگهداری بالاترین میزان جمعیت کپک و مخمر در کلیه تیمارهای بادام زمینی مشاهده شد (۰/۰۵ < p). اما در بین تیمارهای بادام زمینی بالاترین میزان جمعیت کپک و مخمر در تیمار شاهد مشاهده شد (۰/۰۵ < p).

جدول ۲. محتوای فنولی و خاصیت آنتی‌اکسیدانی عصاره‌ها

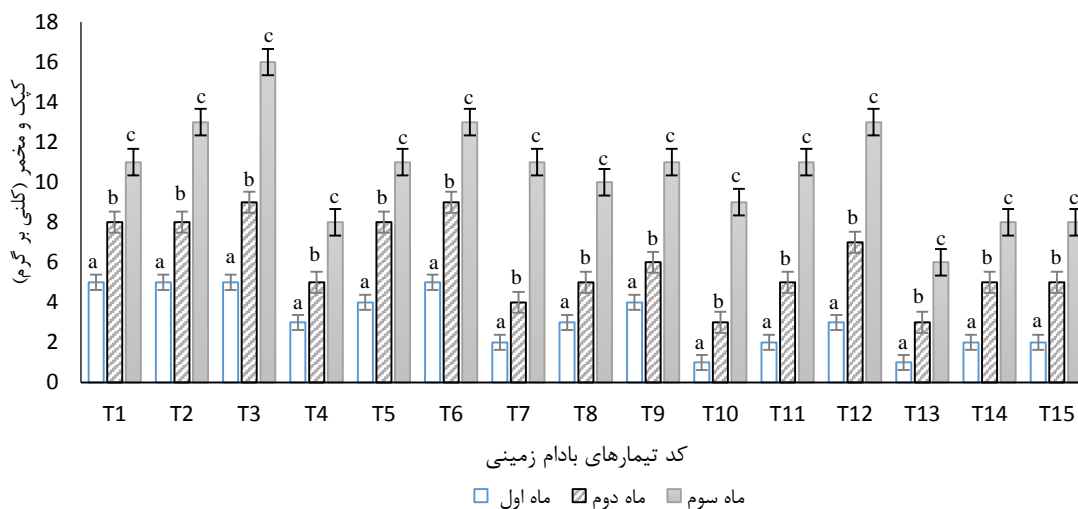
محتوای فنولی (میکروگرم در گرم برحسب گالیک اسید)	درصد مهار رادیکال آزاد	
۲۶۳/۳۲ ± ۴/۰۲ ^a	۹۸/۷۲ ± ۱/۳۸ ^a	عصاره برگ جینکوبیلوبا
۲۵۴/۲۵ ± ۳/۹۸ ^b	۹۶/۲۱ ± ۰/۸۹ ^b	عصاره گل قاصدک

داده‌ها میانگین ± انحراف معیار می‌باشند. حروف کوچک نامشابه‌گویی وجود اختلاف معنی‌دار (P < ۰/۰۵) بین نتایج هر یک از تیمارها طی زمان می‌باشد.

جدول ۳. مشخصات بادام زمینی مورد مطالعه در تحقیق

مشخصات	درصد رطوبت	درصد چربی	درصد پروتئین
میزان	۲۵/۴ ± ۰/۰۱	۵۶/۵ ± ۰/۰۳	۳۰/۴ ± ۰/۰۴

داده‌ها میانگین ± انحراف معیار می‌باشد.

شکل ۱. مقایسه میانگین شاخص کپک و مخمر تیمارهای بادام زمینی در طی دوره سه ماهه نگهداری. حروف کوچک نامشابه‌گویی وجود اختلاف معنی‌دار (P < ۰/۰۵) بین نتایج هر یک از تیمارها طی زمان می‌باشد.

نتایج اندازه‌گیری میزان رطوبت بادام زمینی برشته

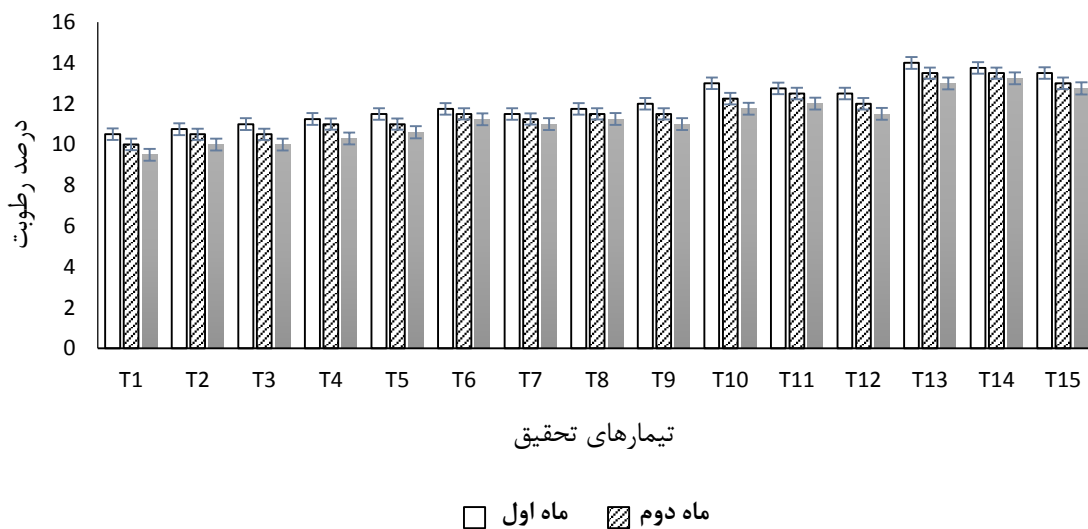
توجه به نتایج مقایسه میانگین تیمارهای بادام زمینی در شکل ۲ مشاهده شد که میزان درصد رطوبت در طی دوره نگهداری به طور معنی داری افزایش یافت ($p < 0.05$). به طوری که در انتهای ماه سوم نگهداری بالاترین میزان در صد رطوبت در کلیه تیمارهای بادام زمینی مشاهده شد ($p < 0.05$). اما در بین تیمارهای بادام زمینی بالاترین میزان درصد رطوبت در تیمار شاهد مشاهده شد ($p < 0.05$).

بررسی نتایج درصد رطوبت نشان داد که در تیمارهای با درصد بالاتر عصاره های گل قاصدک و جیکوبیلوبا میزان شاخص درصد رطوبت تیمارهای بادام زمینی به طور معنی داری بالاتر

از تیمار شاهد می باشد و به طور معنی داری افزایش می یابد که به غلظت عصاره مورد استفاده مرتبط می باشد.

اندازه‌گیری عدد پراکسید بادام زمینی برشته

با توجه به نتایج مقایسه میانگین تیمارهای بادام زمینی در جدول ۴، مشاهده شد که میزان عدد پراکسید در طی دوره نگهداری به طور معنی داری افزایش یافت ($p < 0.05$). به طوری که در انتهای ماه سوم نگهداری بالاترین میزان عدد پراکسید در کلیه تیمارهای بادام زمینی مشاهده شد ($p < 0.05$). اما در بین تیمارهای بادام زمینی بالاترین میزان عدد پراکسید در تیمار شاهد مشاهده شد ($p < 0.05$).

شکل ۲. مقایسه میانگین شاخص درصد رطوبت تیمارهای بادام زمینی در طی دوره سه ماهه نگهداری

جدول ۴. مقایسه میانگین شاخص پراکسید تیمارهای بادام زمینی در دوره سه ماهه نگهداری

کد تیمار	ماه اول	ماه دوم	ماه سوم
۱	۵,۱۰ ± ۰,۱۴ ^a	۴,۸۴ ± ۰,۰۶ ^g	۵,۸۸ ± ۰,۰۰۷ ^j
۲	۴,۷۹ ± ۰,۱۳ ^a	۴,۳۰ ± ۰,۱۴ ^f	۵,۴۲ ± ۰,۰۰۷ ⁱ
۳	۴,۴۰ ± ۰,۰۷ ^{de}	۳,۹۰ ± ۰,۰۳ ^c	۵,۱۰ ± ۰,۱۴ ^h
۴	۴,۶۳ ± ۰,۰۴ ^{fg}	۴,۱۰ ± ۰,۱۴ ^f	۴,۸۹ ± ۰,۱۳ ^g
۵	۳,۸۹ ± ۰,۰۵ ^{ef}	۳,۹۵ ± ۰,۰۳ ^c	۴,۶۳ ± ۰,۰۴ ^f
۶	۳,۶۳ ± ۰,۱۸ ^{cd}	۳,۷۴ ± ۰,۰۶ ^b	۴,۳۸ ± ۰,۱۱ ^{de}
۷	۴,۲۲ ± ۰,۰۲ ^{gh}	۴,۱۵ ± ۰,۲۱ ^d	۴,۶۰ ± ۰,۰۹ ^f
۸	۳,۹۰ ± ۰,۰۸ ^{cde}	۳,۷۹ ± ۰,۰۱ ^c	۴,۴۳ ± ۰,۱۵ ^{ef}
۹	۳,۶۴ ± ۰,۰۵ ^b	۳,۵۰ ± ۰,۰۰ ^b	۴,۱۷ ± ۰,۰۴ ^{cd}
۱۰	۳,۹۴ ± ۰,۰۱ ^{cde}	۳,۸۴ ± ۰,۰۶ ^c	۴,۲۸ ± ۰,۰۸ ^{cde}
۱۱	۳,۶۹ ± ۰,۰۸ ^{bc}	۳,۶۴ ± ۰,۰۶ ^{ab}	۴,۱۰ ± ۰,۱۳ ^c
۱۲	۳,۵۱ ± ۰,۰۵ ^a	۳,۲۹ ± ۰,۰۱ ^{ab}	۳,۸۶ ± ۰,۰۷ ^b
۱۳	۳,۶۹ ± ۰,۰۱ ^b	۳,۵۳ ± ۰,۰۷ ^b	۳,۸۵ ± ۰,۰۱ ^{ab}
۱۴	۳,۶۳ ± ۰,۰۵ ^b	۳,۵۰ ± ۰,۰۷ ^b	۳,۷۰ ± ۰,۰۷ ^{ab}
۱۵	۳,۳۸ ± ۰,۰۹ ^a	۳,۱۵ ± ۰,۰۶ ^a	۳,۶۴ ± ۰,۰۷ ^a

حروف غیر مشابه در ستون اختلاف معنی‌دار در سطح ۰/۰۵ را نشان می‌دهد.

اندازه گیری عدد اسیدی

مقایسه شاخص عدد اسیدی تیمارهای بادام زمینی طی دوره سه ماهه نگهداری در جدول ۵، بیان شده است. با توجه به نتایج مقایسه میانگین تیمارهای بادام زمینی در جدول ۵، مشاهده شد که میزان عدد اسیدی در طی دوره نگهداری به طور معنی داری افزایش یافت ($p < 0.05$). در انتهای ماه سوم نگهداری بالاترین میزان عدد اسیدی در کلیه تیمارهای

بادام زمینی مشاهده شد ($p < 0.05$). اما در بین تیمارهای بادام زمینی بالاترین میزان عدد اسیدی در تیمار شاهد مشاهده شد ($p < 0.05$).

اندازه گیری عدد یدی

با توجه به نتایج مقایسه میانگین تیمارهای بادام زمینی در جدول ۶ مشاهده شد که میزان عدد یدی در طی دوره نگهداری به طور معنی داری افزایش یافت ($p < 0.05$).

جدول ۵. مقایسه میانگین شاخص عدد اسیدی تیمارهای بادام زمینی در طی دوره سه ماهه نگهداری

تیمار	ماه اول	ماه دوم	ماه سوم
۱	۰/۸۸ ± ۰/۰۱ ^{cd}	۱/۲۰ ± ۰/۰۵ ^g	۱/۴۰ ± ۰/۰۴ ^h
۲	۰/۸۵ ± ۰/۰۰ ^{cd}	۱/۰۰ ± ۰/۰۵ ^f	۱/۲۰ ± ۰/۰۱ ^g
۳	۰/۸۱ ± ۰/۰۱ ^{bc}	۰/۹۰ ± ۰/۰۱ ^e	۱/۰۰ ± ۰/۰۲ ^f
۴	۰/۸۶ ± ۰/۰۲ ^{cd}	۰/۸۹ ± ۰/۰۴ ^e	۰/۹۳ ± ۰/۰۱ ^e
۵	۰/۸۴ ± ۰/۰۳ ^{cd}	۰/۸۸ ± ۰/۰۶ ^e	۰/۹۱ ± ۰/۰۷ ^{ef}
۶	۰/۸۲ ± ۰/۰۸ ^{cd}	۰/۸۵ ± ۰/۰۱ ^{de}	۰/۸۹ ± ۰/۰۹ ^e
۷	۰/۸۵ ± ۰/۰۳ ^{cd}	۰/۸۶ ± ۰/۰۹ ^e	۰/۹۰ ± ۰/۰۳ ^e
۸	۰/۸۳ ± ۰/۰۵ ^{cd}	۰/۸۲ ± ۰/۰۱ ^{cdde}	۰/۸۰ ± ۰/۰۵ ^e
۹	۰/۸۱ ± ۰/۰۷ ^{cd}	۰/۸۰ ± ۰/۰۶ ^{cdde}	۰/۷۸ ± ۰/۰۵ ^e
۱۰	۰/۸۰ ± ۰/۰۱ ^{bc}	۰/۷۸ ± ۰/۰۷ ^{cd}	۰/۷۵ ± ۰/۰۶ ^{ce}
۱۱	۰/۷۸ ± ۰/۰۵ ^{bc}	۰/۷۵ ± ۰/۰۵ ^{bcd}	۰/۷۲ ± ۰/۰۲ ^{bc}
۱۲	۰/۷۵ ± ۰/۰۲ ^{ab}	۰/۷۲ ± ۰/۰۵ ^{abc}	۰/۷۰ ± ۰/۰۱ ^{ab}
۱۳	۰/۷۶ ± ۰/۰۴ ^{ab}	۰/۷۳ ± ۰/۰۷ ^{abc}	۰/۷۰ ± ۰/۰۴ ^{abc}
۱۴	۰/۷۴ ± ۰/۰۴ ^{ab}	۰/۷۰ ± ۰/۰۴ ^{ab}	۰/۶۶ ± ۰/۰۲ ^{ab}
۱۵	۰/۷۲ ± ۰/۰۱ ^a	۰/۶۸ ± ۰/۰۱ ^a	۰/۶۳ ± ۰/۰۴ ^a

حروف غیر مشابه در ستون اختلاف معنی دار در سطح ۰/۰۵ را نشان می‌دهد.

جدول ۶. مقایسه میانگین شاخص عدد یدی تیمارهای بادام زمینی در طی دوره سه ماهه نگهداری

کد تیمار	ماه اول	ماه دوم	ماه سوم
۱	۸۸/۱۰ ± ۰/۱۴ ^a	۹۰/۰۷ ± ۰/۰۱ ^a	۹۳/۲۳ ± ۰/۳۴ ^a
۲	۸۵/۰۴ ± ۰/۰۶ ^{abc}	۸۶/۹۹ ± ۰/۰۱ ^d	۹۰/۰۴ ± ۰/۰۶ ^c
۳	۸۱/۲۵ ± ۰/۳۵ ^{cde}	۸۳/۸۹ ± ۰/۱۵ ^g	۸۵/۰۸ ± ۰/۰۱ ^e
۴	۸۶/۰۱ ± ۰/۰۱ ^{ab}	۸۹/۴۵ ± ۰/۶۳ ^b	۹۳/۱۲ ± ۰/۱۸ ^a
۵	۸۴/۰۴ ± ۰/۰۵ ^{abcd}	۸۸/۰۶ ± ۰/۰۸ ^c	۹۱/۲۰ ± ۰/۲۸ ^b
۶	۸۱/۹۸ ± ۰/۰۳ ^{bcde}	۸۴/۹۸ ± ۰/۰۴ ^f	۸۹/۱۰ ± ۰/۱۴ ^d
۷	۸۴/۹۰ ± ۰/۱۴ ^{abc}	۸۶/۰۶ ± ۰/۰۸ ^e	۹۰/۰۵ ± ۰/۰۷ ^c
۸	۸۸/۰۵ ± ۰/۱۳ ^a	۸۱/۹۵ ± ۰/۰۷ ^h	۸۰/۰۳ ± ۰/۰۴ ^f
۹	۸۰/۵۵ ± ۰/۶۴ ^{de}	۸۰/۰۵ ± ۰/۰۶ ⁱ	۷۸/۰۳ ± ۰/۱۵ ^g
۱۰	۸۰/۰۵ ± ۰/۰۷ ^{de}	۷۸/۳۵ ± ۰/۴۹ ^j	۷۵/۰۵ ± ۰/۰۶ ^h
۱۱	۷۸/۰۰ ± ۰/۰۱ ^{efg}	۷۵/۱۵ ± ۰/۲۱ ^k	۷۲/۰۸ ± ۰/۱۱ ⁱ
۱۲	۷۵/۲۰ ± ۰/۲۸ ^f	۷۱/۹۰ ± ۰/۱۴ ^m	۷۰/۹۰ ± ۰/۱۳ ^j
۱۳	۷۵/۹۰ ± ۰/۱۴ ^{fg}	۷۳/۱۳ ± ۰/۱۸ ^l	۷۰/۱۶ ± ۰/۲۲ ^j
۱۴	۷۳/۹۰ ± ۰/۱۲ ^{fg}	۷۰/۰۵ ± ۰/۰۶ ⁿ	۶۶/۰۶ ± ۰/۰۲ ^k
۱۵	۷۱/۹۵ ± ۰/۰۸ ^g	۶۷/۹۵ ± ۰/۰۷ ^o	۶۳/۰۴ ± ۰/۰۶ ^l

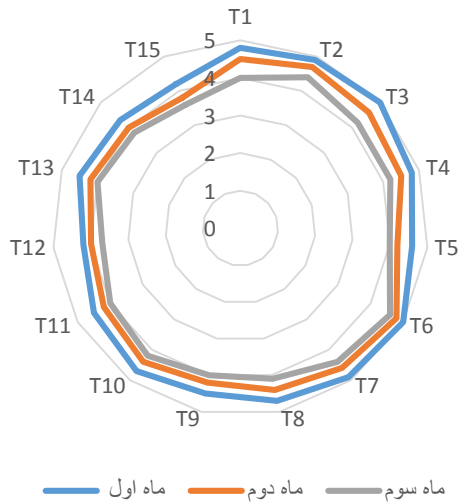
حروف غیر مشابه در ستون اختلاف معنی دار در سطح ۰/۰۵ را نشان می‌دهد.

ارزیابی حسی

نتایج ارزیابی طعم

با توجه به نتایج مقایسه میانگین تیمارهای بادام زمینی در شکل ۳ مشاهده شد که میزان شاخص حسی طعم در طی دوره نگهداری به طور معنی داری کاهش یافت ($p < 0.05$). به طوری که در انتهای ماه سوم نگهداری کمترین میزان شاخص طعم در کلیه تیمارهای بادام زمینی مشاهده شد ($p < 0.05$).

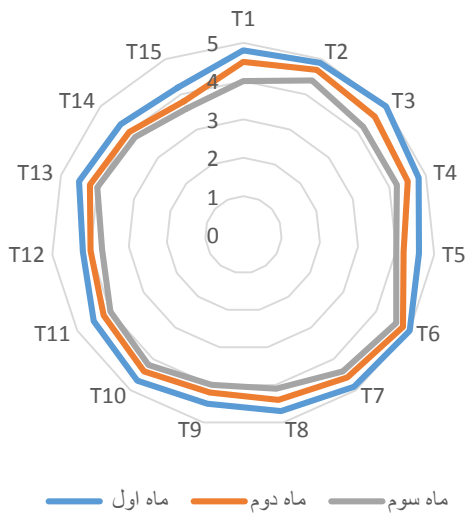
در بین تیمارهای بادام زمینی کمترین میزان شاخص طعم در تیمار شاهد مشاهده شد ($p < 0.05$).

شکل ۴. مقایسه میانگین شاخص حسی رنگ ظاهری تیمارهای بادام زمینی طی دوره سه ماهه نگهداری

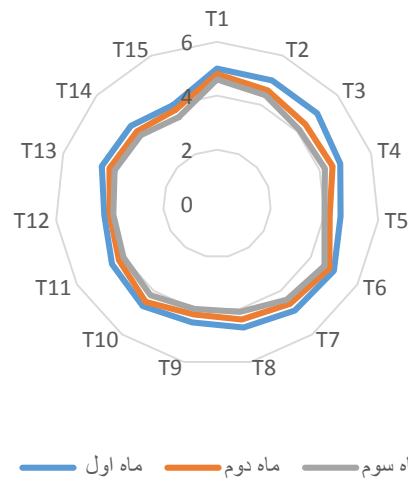
نتایج ارزیابی بافت

نتایج مقایسه میانگین تیمارهای بادام زمینی در شکل ۵ مشاهده شد که میزان شاخص حسی بافت در طی دوره نگهداری به طور معنی داری کاهش یافت ($p < 0.05$).

شکل ۵. مقایسه میانگین شاخص حسی رنگ ظاهری تیمارهای بادام زمینی طی دوره سه ماهه نگهداری

در انتهای ماه سوم نگهداری کمترین میزان شاخص بافت در کلیه تیمارهای بادام زمینی مشاهده شد ($p < 0.05$). اما در بین تیمارهای بادام زمینی کمترین میزان شاخص بافت در تیمار شاهد مشاهده شد ($p < 0.05$). بررسی نتایج ارزیابی حسی حاکی از کاهش میزان شاخص امتیازات حسی بافت تیمارهای بادام زمینی در مقادیر بالای ۰/۵ درصد استفاده از عصاره

شکل ۳. مقایسه میانگین شاخص حسی طعم تیمارهای بادام زمینی طی دوره سه ماهه نگهداری

نتایج ارزیابی رنگ ظاهری

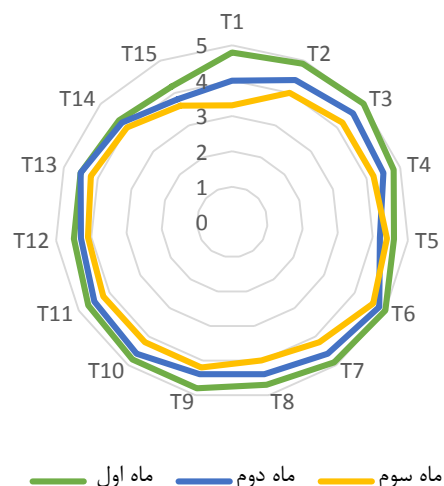
پس از تیمار کردن بادام زمینی ها با غلظت‌های مختلف عصاره جینگوبیلوبا و رست کردن آن در دما و زمان‌های مختلف، بادام زمینی ها در اختیار ارزیابان حسی به منظور بررسی شاخص رنگ قرار گرفت که نتایج آن در شکل ۴ آورده شده است. بر اساس نتایج آماری بین شاخص رنگ ظاهری در غلظت‌های مختلف عصاره اختلاف معنی دار وجود ندارد ($p > 0.05$). شاخص رنگ در اثر تغییر در ترکیب دما-زمان مختلف نیز اختلاف معنی دار دارد ($p < 0.05$). به طوری که در انتهای ماه سوم نگهداری کمترین میزان شاخص رنگ ظاهری در کلیه تیمارهای بادام زمینی مشاهده شد ($p < 0.05$). اما در بین تیمارهای بادام زمینی کمترین میزان مطلوبیت شاخص رنگ ظاهری در تیمار شاهد مشاهده شد ($p < 0.05$).

ترکیب های ضد میکروبی داشته باشد، این امر از یک طرف به دلیل تاثیرات نامطلوب حسی در غذا و از سوی دیگر به علت اقتصادی نبودن استفاده از یک نگه دارنده به تنهایی در مقادیر در مواد غذایی شده است. در جهت تایید فواید محافظت کننده ها و ترکیبات ضد میکروبی طبیعی، باید این ترکیب ها به تنهایی یا توام با سایر فاکتورهای محافظتی مواد غذایی، برای ایجاد اثرات سینرژیستی مورد بررسی قرار گیرند. در مورد نحوه عمل اسانس ها در مرگ باکتری های بیماری زا چنین اظهار نظر شده است که یکی از ویژگی های مهم این مواد و ترکیب های آن خاصیت آبرگریزی است که سبب می شود در بخش های لیپیدی دیواره سلولی و میتوکندریایی باکتری توزیع شده و موجب تغییر و تخریب ساختمان و نفوذپذیری بیشتر آن ها گردد. به دنبال آن بخش زیادی از یون ها و دیگر محتویات حیاتی سلول به بیرون تراوش می نماید که در نهایت به مرگ باکتری منجر می شود (۱۷). همچنین این ترکیب ها قادر به ایجاد اختلال در عملکرد آنزیم های متصل به غشاء سلولی بوده که نهایتاً منجر به ایجاد نقص در سنتز بسیاری از ترکیب های پلی ساکاریدی دیواره سلولی و ممانعت از رشد سلول و مورفوز آن خواهد شد (۱۸). رشد و بقاء باکتری ها در مواد غذایی به عوامل غذایی به عوامل متعدد بیرونی مانند فلور باکتریایی، درجه حرارت، افزودنی هایی که در پروسه تهیه مواد غذایی استفاده می شود و نیز عوامل داخلی ترکیبات ماده غذایی، بستگی دارد. در تحقیقات گذشته بیان شده است که اجزاء غذا می تواند بر ترکیبات ضدباکتریایی مانند کارواکرول اثر داشته باشد. همچنین اثر منفی نمک طعام بر روی فعالیت ضد باکتریایی اسانس ها نشان داده شده است. در مطالعه ای اثر اسانس آویشن شیرازی و استارتر علیه باکتری *استافیلوکوکوس اورئوس* و *لیستریا مونوسیتوژنز* در طول مدت تهیه، رسیدن و نگهداری پنیر سفید ایرانی ارزیابی گردید، علاوه بر مقاومت باکتری های استارتر به اسانس مذکور، رشد باکتری های پاتوژن مذکور در غلظت بالاتر از ۰/۰۵ درصد اسانس و استارتر مشاهده گردید. در این مطالعه بهترین غلظت اسانس از نظر ممانعت رشد *استافیلوکوکوس اورئوس* و از نظر تولید پنیر با خواص طعمی مطلوب غلظت ۰/۱۵ درصد در توام با باکتری پروبیوتیک بود (۱۹). یافته های سعیدی و همکاران در سال ۱۳۸۹، نیز نشان داد که عصاره هیدروالکلی دانه رازیانه در بررسی به روش انتشار و دیسک کاغذی، تاثیر اندکی بر مهار رشد *باسیلوس سوبتیلیس* نشان داد و بیشترین اثر مهار رشد روی *اشرشیاکلی* مشاهده گردید. این نتایج به گونه مشابهی در داده های آزمون رقت های متوالی در لوله مشاهده گردید. کمترین MIC در مورد *اشرشیاکلی* با میزان ۳/۲ میلی گرم بر

جینکوبیوبا و گل قاصدک بود ($p < 0.05$). یکی از دلایل این تغییرات به جهت کاهش میزان pH در تیمارهای بادام زمینی در مقادیر بالای عصاره می باشد که خود می تواند زمینه هیدرولیز ترکیبات پروتئینی بافت بادام زمینی را فراهم کند و انسجام و همبستگی بافت را کاهش دهد.

نتایج ارزیابی پذیرش کلی

نتایج مقایسه میانگین تیمارهای بادام زمینی در شکل ۶ نشان داده شده است.

شکل ۶. مقایسه میانگین شاخص حسی پذیرش کلی تیمارهای بادام زمینی طی دوره سه ماهه نگهداری

پذیرش کلی نمونه ها در دوره نگهداری به طور معنی داری کاهش یافت ($p < 0.05$). به طوری که در انتهای ماه سوم نگهداری کمترین میزان شاخص پذیرش کلی در کلیه تیمارهای بادام زمینی مشاهده شد ($p < 0.05$). اما در بین تیمارهای بادام زمینی کمترین میزان شاخص پذیرش کلی در تیمار شاهد مشاهده شد ($p < 0.05$).

• بحث

شمارش کپک و مخمر طی نگهداری

در بین تیمارهای بادام زمینی بالاترین میزان جمعیت کپک و مخمر در تیمار شاهد مشاهده شد ($p < 0.05$). اغلب تحقیقات در زمینه اثرات ضد میکروبی عصاره ها و اسانس ها ابتدا در محیط آزمایشگاهی انجام گرفته و سپس خصوصیات کاربردی آن ها در مدل های غذایی ارزیابی شده است. لزوم به کارگیری غلظت های بالاتر اسانس در غذا در مقایسه با شرایط آزمایشگاهی نشان دهنده پیچیده بودن شرایط رشد در غذا است که می تواند اثرات محافظتی روی سلول های میکروبی در مقابل

تیمارهای بادام زمینی برشته شده در درجه حرارت معادل ۲۰۰ درجه سلسیوس کمترین میزان درصد رطوبت را در طی دوره نگهداری داشتند. همچنین افزایش میزان زمان برشته کردن به طور معنی داری میزان شاخص درصد رطوبت را کاهش داده اما تاثیر درجه حرارت بر میزان درصد رطوبت بر میزان شاخص برشته کردن بیشتر از مدت زمان نگهداری می باشد. تنها در تیمارهای با مقادیر بالاتر عصاره جینکوبیلوبا و عصاره قاصدک میزان درصد رطوبت به طور معنی داری بالاتر از سایر تیمارهای بادام زمینی بود. کارگذار و همکاران در سال ۱۳۹۸، در بررسی تاثیر عصاره قاصدک بر ویژگی های فیزیکیوشیمیایی و میکروبی ماست کم کالری پروبیوتیک نیز دریافتند که حضور مقادیر بالای عصاره گل قاصدک میزان درصد رطوبت تیمارهای بادام زمینی را افزایش می دهد که با یافته های تحقیق حاضر در توافق بود (۲۶).

عدد پراکسید

در بین تیمارهای بادام زمینی بیشترین عدد پراکسید در تیمار شاهد مشاهده شد ($p < 0/05$). عدد پراکسید شاخصی برای نشان دادن میزان فساد اکسیداتیو در روغن ها و چربی ها است. این شاخص عبارت است از میلی اکی والان پراکسید موجود در یک کیلوگرم روغن و حد مجاز پراکسید برای روغن های خوراکی بیشینه ۱۰ میلی اکی والان است. اعداد متفاوتی برای بیشینه مقدار مجاز عدد پراکسید در مورد مغزهای خوراکی در منابع مختلف آورده شده است، برای مثال برخی استانداردها یک میلی اکی والان در کیلوگرم و بر اساس استاندارد ایران دو میلی اکی والان در کیلوگرم را به عنوان حد مجاز معرفی کرده اند. در اکسیداسیون هیدروپراکسید در روغن ها تولید می شود. از دست دادن الکترون توسط یک مولکول یا اتم و یا یون را عمل اکسایش می نامند. در چربی ها و روغن ها این واکنش از ترکیب چربی با اکسیژن رخ می دهد. پراکسید اولین ترکیبی است که بعد از اکسیداسیون چربی ها و روغن ها به وجود آمده و می تواند زمینه ساز بیماری های مختلفی از جمله تصلب شرایین، سرطان، پیری زودرس، التهاب آلرژی، ایسکمی قلبی و مغزی، مشکلات تنفسی و کبدی شود وقتی که میزان پراکسید به حد معینی برسد، تغییرات مختلفی در روغن ها و چربی ها صورت گرفته و مواد فرار آلدئیدی و ستونی و همچنین اسیدهای چرب با زنجیره کوتاه (محصولات دومین و سومین) که در ایجاد بو و طعم نامطلوب مواد چرب مؤثرند، ایجاد می شوند. بدین جهت پراکسید تولید شده گرچه مستقیماً سبب بو و طعم نامطلوب در مواد چرب نیست، ولی معرف درجه پیشرفت اکسیداسیون است. ایجاد پراکسید در مراحل اولیه بسیار به کندی صورت می گیرد و این مرحله برحسب نوع روغن، شرایط نگهداری آن، درجه

میلی لیتر و بیشترین MIC در باکتری *باسیلوس سوبتیلیس* با میزان ۱۲/۸ میلی گرم بر میلی لیتر مشاهده شد که در توافق با نتایج این تحقیق بود (۲۰). در مطالعه دیگری که در هند به انجام رسید، عصاره آبی گیاه رازیانه اثرمهار رشد بر سه میکروارگانیزم *استافیلوکوکوس اورئوس*، *اشرشیاکلی* و *سالمونلا تیفی* نشان داد که در این میان در روش دیسک بیشترین اثر روی *استافیلوکوک* طلایی گزارش گردید (۲۱). در سال ۲۰۰۲ مطالعه انجام شده نشان داد که اسانس گیاه آویشن بر روی *انترهوموراژیک اشرشیاکلی* اثر بازدارندگی دارد. از بین ترکیبات اسانس به کار رفته تیمول و کارواکرول به عنوان عوامل موثر نام برده شده است و این عوامل بر روی باکتری های گرم مثبت و گرم منفی اثر دارند (۲۲). دخیلی و همکاران در سال ۱۳۸۵ اثرات ضد میکروبی چهار اسانس دارویی از جمله آویشن شیرازی، خالوش، مرزنجوش و رازیانه را روی باکتری *سالمونلا تیفی* موربوم بررسی کردند. MIC گیاه آویشن شیرازی ۱۵۶/۵۰ میکروگرم بر میلی لیتر بوده است. در مطالعه آن ها همچنین مشخص شد که تاثیر اسانس آویشن شیرازی بر *سالمونلا تیفی* موربوم در مقایسه با سه آنتی بیوتیک اکسی تتراسایکلین، فلومکوئین و اریترومایسین بسیار بیشتر بوده است که با نتایج تحقیق ما نیز مطابقت داشت. در بررسی دیگری، اثر ضد میکروبی اسانس آویشن شیرازی را با روش دیسک دیفوزن بر روی *اشرشیاکلا* و *استافیلوکوکوس اورئوس* بررسی کرد و اثر آمپی سیلین را با همان شرایط روی باکتری های فوق الذکر مقایسه نمود و چنین نتیجه گرفت که فعالیت ضد میکروبی اسانس آویشن شیرازی نسبت به آمپی سیلین در مدت زمان کوتاه تری سبب ممانعت از رشد میکروارگانیزم های مذکور می شود (۲۳). Oussalah و همکاران در سال ۲۰۰۶ اثر تعدادی از اسانس های گیاهی را بر باکتری *استافیلوکوکوس اورئوس* در محیط آبگوشت قلب و مغز را بررسی کردند که حداقل غلظت بازدارنده حدود ۰/۰۵ درصد به دست آمد (۲۴). Leistner و Gorris در مطالعه صورت گرفته بیان کردند که استفاده از غلظت های بالای اسانس باعث ایجاد اثرات نامطلوب روی طعم غذا می شود و استفاده از یک نگهدارنده با مقادیر بالا مقرون به صرفه نمی باشد. پیشنهاد کردند که از چند نگهدارنده با مقادیر کم استفاده شود تا ماندگاری، خواص ظاهری غذا، ارزش تغذیه ای و صرفه اقتصادی آن بهتر باشد (۲۵).

میزان رطوبت بادام زمینی برشته

یکی از دلایل کاهش درصد رطوبت طی دوره نگهداری به جهت میزان تبادلات رطوبت با هوا در دوره نگهداری می باشد. درجه حرارت برشته کردن نیز یکی از عوامل مهمی است که بر میزان درصد رطوبت تیمارهای بادام زمینی تاثیر داشته و

حرارت و غیره ممکن است از چند هفته تا چند ماه متغیر باشد، پس از آن ایجاد پراکسید تسریع شده و خود به عنوان کاتالیزور در تسریع اکسیداسیون شرکت می‌کند. به طور کلی عدد پراکسید، نشان دهنده میزان گسترش اکسایش اولیه چربی‌ها و روغن‌ها است (۲۷). پس از تیمار کردن بادام زمینی‌ها با غلظت‌های مختلف عصاره جینکوبیلوبا و رست کردن آن در دما و زمان‌های مختلف، عدد پراکسید نمونه‌ها اندازه‌گیری و نتایج آن در جدول ۱ آورده شده است. به این ترتیب می‌توان گفت که بهترین تیمار مربوط به شرایطی است که غلظت عصاره در حداکثر مقدار استفاده‌شده و دمای رست کردن در پایین‌ترین مقدار نسبت به سایر تیمارها بوده است. این موضوع به اثر مثبت عصاره جینکوبیلوبا و عصاره گل قاصدک بر کاهش اکسیداسیون بادام زمینی دلالت دارد و همچنین نشان می‌دهد که با افزایش دمای رست شدت اکسیداسیون افزایش پیدا می‌کند پس به منظور جلوگیری از اکسیداسیون استفاده از عصاره جینکوبیلوبا به همراه دمای پایین رست کردن بهترین گزینه است و تیمار T12 به عنوان تیمار برتر از نظر ممانعت از اکسیداسیون معرفی می‌شود. در سایر تحقیقات نیز گزارش شده که افزایش دما منجر به افزایش میزان اکسیداسیون و عدد پراکسید و استفاده از آنتی‌اکسیدان منجر به کاهش اکسیداسیون شده است. در مطالعه صورت گرفته گزارش کردند که استفاده از ترکیبات آنتی‌اکسیدانی به منظور جلوگیری از اکسیداسیون در مغزهای خوراکی مثل پسته منجر به جلوگیری از افزایش عدد پراکسید شده است و افزودن ترکیب آنتی‌اکسیدانی (آسکوربیک اسید) تأثیر مطلوب در جلوگیری از اکسیداسیون داشته است (۲۸). حرارت دادن زیاد در حضور هوا سبب تغییرات اکسیداتیو در گروه‌های آسیل غیراشباع در گلیسیریدها و دیگر اجزاء غیراشباع موجود در روغن‌ها و چربی‌ها می‌شود (۲۹). این تغییرات خواص تغذیه‌ای چربی‌ها را تغییر می‌دهد و سبب شکل‌گیری بسیاری از ترکیبات اکسیدشده و پلیمریزه می‌شود. این تغییرات شیمیایی و فیزیکی که در اثر حرارت زیاد ایجاد می‌شود علاوه بر تغییرات تغذیه‌ای غالباً سبب تغییر در مزه، طعم و بوی مواد غذایی می‌شود (۳۰). در طول حرارت دادن زیاد، اکسیداسیون روغن‌ها با شدت بیش‌تری اتفاق می‌افتد که سبب تولید هیدرو پراکسیدها و سپس ترکیبات فرار مانند: آلدئیدها، کتون‌ها و اسیدهای کربوکسیلیک و سایر مواد شیمیایی نامطلوب می‌شود (۳۱).

عدد اسیدی

در بین تیمارهای بادام زمینی بیشترین عدد اسیدی در تیمار شاهد رخ داد ($p < 0.05$). مقدار اسیدیته نیز یک شاخص متداول در مشخصات چربی‌ها و روغن‌ها است و به عنوان گرم

اسیدهای چرب آزاد در ۱۰۰ گرم روغن تعریف می‌شود (برحسب اسید اولئیک که اصلی‌ترین اسید چرب موجود در روغن بیان می‌شود). افزایش مقدار اسیدهای چرب آزاد در یک نمونه از روغن یا چربی نشان دهنده هیدرولیز تری گلیسیریدها است. چنین واکنشی با عملکرد آنزیم لیپاز رخ می‌دهد و نشان‌دهنده شرایط نامناسب تولید و نگهداری است (به عنوان مثال، درجه حرارت بالا، رطوبت نسبی و آسیب بافت). عدد اسیدی عبارت است از تعداد میلی‌گرم هیدروکسید پتاسیم لازم برای خنثی کردن اسیدهای چرب آزاد موجود در یک گرم ماده چرب. در عدد اسیدی قدرت اسیدی مهم بوده و نوع اسید چرب مهم نیست. اما در اسیدیته تعیین می‌شود که در ۱۰۰ گرم ماده چرب چند گرم اسید چرب آزاد وجود دارد (۲۷). نتایج نشان داد که اثرات متقابل تیمارهای غلظت عصاره جینکوبیلوبا و گل قاصدک و ترکیب دما-زمان نیز بر روی عدد اسیدی معنی‌دار است ($p < 0.05$). عدد اسیدی مربوط به تیمار شاهد برابر با ۰/۹ میلی‌گرم KOH به گرم روغن بود. نتایج نشان داد که کمینه مقدار عدد اسیدی مربوط به تیمار T12 است که در این تیمار حداکثر مقدار عصاره آنتی‌اکسیدانی مورد استفاده قرار گرفته و مقدار عدد اسیدی در این تیمار برابر با ۰/۵۸ میلی‌گرم KOH به گرم روغن بود. بیشینه مقدار عدد اسیدی مربوط به تیماری است که در آن از عصاره آنتی‌اکسیدانی استفاده نشده و بادام زمینی به مدت هفت دقیقه در دمای ۲۰۰ درجه سلسیوس رست شده است (T3). با افزایش غلظت ترکیبات آنتی‌اکسیدانی در بادام زمینی عدد اسیدی نیز کاهش پیدا کرده که این موضوع نشان‌دهنده تأثیر مثبت عصاره آنتی‌اکسیدانی در جلوگیری از اکسیداسیون است. همچنین نتایج نشان داد که افزایش دمای رست کردن تأثیر منفی بر روی اکسیداسیون تیمارهای بادام زمینی دارد و موجب افزایش اکسیداسیون می‌شود. به این ترتیب می‌توان نتیجه گرفت که عدد اسیدی نیز همچون عدد پراکسید تأییدی بر مؤثر بودن استفاده از ترکیبات آنتی‌اکسیدانی در جلوگیری از اکسیداسیون بادام زمینی بوده است و همچنین کاهش دمای رست کردن و افزایش زمان این فرآیند می‌تواند اکسیداسیون بادام زمینی‌ها را کاهش دهد.

عدد یدی

در بین تیمارهای بادام زمینی بیشترین عدد یدی در تیمار شاهد رخ داد ($p < 0.05$). عدد یدی عبارت است از گرم ید جذب شده توسط ۱۰۰ گرم از نمونه روغن و یا چربی. این عدد نشان‌دهنده تعداد پیوندهای دوگانه‌ی موجود در نمونه آزمایش است، (عدد یدی درجه‌ی غیراشباعیت روغن‌ها و چربی‌ها است). در روغن‌هایی که حالت نرم و مایع دارند، عدد یدی آن‌ها بالا است. چنین روغن‌هایی مستعد فساد اکسیداسیونی هستند به

طی دوره نگهداری حفظ گردید که به دلیل اثرات ضد میکروبی و آنتی اکسیدانی و اثرات هم افزایی ترکیب دو عصاره در دوره نگهداری می باشد که از اکسیداسیون چربی ممانعت می کند و همان گونه که در بخش های شاخص های اکسیداسیون مانند عدد اسیدی، یدی و پراکسید مشاهده شد، نتایج تحقیق با بخش های قبلی نیز مطابقت داشت ($p < 0.05$). اما در مقادیر ۰/۷۵ درصد عصاره از هر دو ترکیب، مطلوبیت شاخص طعم به دلیل اثرات طعم این عصاره ها بر روی بادام زمینی برشته از میزان مطلوبیت آنها کاسته می شود. فرایند برشته کردن باعث گسترش طعم دانه ها و در نهایت افزایش مطلوبیت طعم و مزه محصولات می شود. عصاره جینکوبیلوبا دارای رنگ زرد، مزه گس و بوی علفی است از این رو در مقادیر بالای استفاده از این عصاره علیرغم کاهش شاخص های اکسیداسیون و بدطعمی آن در طی نگهداری به دلیل پس مزه خود عصاره، تا حدودی از مطلوبیت آن کاسته می شود. تیمارهایی که در دمای ۲۰۰ درجه سلسیوس به مدت هفت دقیقه رست شده بودند از نظر ارزیابان طعم بهتری داشتند که در این راستا نیز تحقیقات مشابهی نیز وجود داشت. کارگذار و همکاران در سال ۱۳۹۸، در بررسی تأثیر عصاره قاصدک بر ویژگی های فیزیکوشیمیایی و میکروبی ماست کم کالری پروبیوتیک دریافتند که افزایش میزان درصد استفاده از عصاره بر مطلوبیت حسی طعم عصاره ها اثرگذار بوده و از مطلوبیت حسی آن ها می کاهد که با یافته های تحقیق حاضر در توافق بود (۲۶). استفاده از آویشن به عنوان ترکیب آنتی اکسیدانی و آنتی باکتریال در فندق در ابتدا از نظر طعم مطلوب نبود، اما با گذشت زمان و جذب آویشن در بافت فندق و با آزاد شدن مواد فرار موجود در عصاره آویشن اثر نامطلوب آن بر روی طعم کاهش یافت (۳۴ و ۳۵). در بررسی اثر برشته کردن بر دانه های بادام زمینی محققان گزارش دادند زمان برشته کردن اثر معنی دار بر میزان گسترش بو و طعم نمونه ها دارد. نمونه های بادام زمینی برشته بارنگ تیره تر طعم و بوی بیش تری داشتند (۳۶).

طی مطالعه صورت گرفته در سال ۲۰۰۴، اثر زمان نگهداری بادام زمینی را بر خصوصیات حسی بادام زمینی بررسی کردند. نتایج بررسی ها نشان داد طی زمان نگهداری بادام زمینی برشته غلظت آلدئیدهای با وزن ملکولی پایین افزایش پیدا کرد و امتیاز طعم حسی ارزیابان کاهش یافت (۳۷). خشکونودینا و همکاران نیز گزارش کردند که استفاده از ترکیب آنتی اکسیدانی آسکوربیک اسید تأثیر نامطلوب در مغزهای خوراکی ندارد (۲۸).

باقری و همکاران در سال ۱۳۹۸، در یک مطالعه بهینه سازی شرایط برشته کردن مغز بادام زمینی با هوای داغ توسط روش سطح پاسخ را بررسی نمودند. آن ها دریافتند که افزایش

همین دلیل برای غلبه بر این مشکل در صنعت، روغن را هیدروژنه می کنند. عدد یدی با اکسیداسیون نسبت مستقیم دارد به گونه ای که هرچه غیراشباعیت بالا باشد میزان حساسیت به اکسیداسیون بالاتر خواهد بود (۲۷). نتایج نشان می دهد که افزایش غلظت عصاره آنتی اکسیدانی از اکسیداسیون بادام زمینی جلوگیری کرده و بالا بودن اسیدهای چرب غیراشباع در نمونه هایی که عدد یدی بالایی دارند گواه این موضوع است. از طرفی در نمونه هایی که غلظت عصاره کم تری استفاده شده و یا دمای بالا رست کردن به کار رفته است عدد یدی کاهش یافته که نشان دهنده ی پایین آمدن مقدار اسیدهای چرب غیراشباع در نمونه و به تبع آن افزایش اکسیداسیون است. میزان عدد یدی در تیمارهای با زمان ۳۰ دقیقه و همچنین دمای ۲۰۰ درجه سلسیوس به طور معنی داری بالاتر از تیمارهای با مقادیر کمتر می باشد که این مساله نشان می دهد دما و زمان بالای رست کردن می تواند خود به عنوان یک پرواکسیدان عمل نموده و میزان شاخص عدد یدی تیمارهای بادام زمینی را به طور معنی داری افزایش دهد (۳۲)، اما استفاده از میزان بالاتر عصاره قاصدک و جینکوبیلوبا به طور معنی داری میزان شاخص عدد یدی را در تیمارهای بادام زمینی کاهش داد که به دلیل افزایش میزان ظرفیت آنتی اکسیدانی و مهارکنندگی رادیکال های آزاد در تیمارهای بادام زمینی تیمار شده با این عصاره ها بوده و همچنین افزایش میزان محتوی فتلی و گروه های عاملی مهار کننده رادیکال های آزاد در مقادیر بالاتر عصاره به حفظ اثرات آنتی اکسیدانی در طی دوره نگهداری کمک می نماید که در این راستا نیز مطالعات مشابهی نیز وجود داشت. محمدزاده میلانی و همکاران در سال ۱۳۹۶، تأثیر پوشش دهی با صمغ گیاه چرخک بر ماندگاری بادام زمینی بررسی نمودند و دریافتند که افزایش میزان محتوی فنولی در تیمارهای بادام زمینی می تواند از افزایش میزان رادیکال های آزاد و همچنین اکسیداسیون تیمارهای بادام زمینی در طی دوره نگهداری ممانعت نماید (۳۳). کارگذار و همکاران در سال ۱۳۹۸، در بررسی تأثیر عصاره قاصدک بر ویژگی های فیزیکوشیمیایی و میکروبی ماست کم کالری پروبیوتیک نیز دریافتند که حضور مقادیر بالای عصاره گل قاصدک از میزان اکسیداسیون ممانعت می کند که با یافته های تحقیق حاضر در توافق بود (۲۶).

ارزیابی خصوصیات حسی

خصوصیات حسی در دوره نگهداری به طور معنی داری کاهش یافت ($p < 0.05$) و در بین تیمارهای بادام زمینی کمترین میزان شاخص پذیرش کلی در تیمار شاهد مشاهده شد ($p < 0.05$). با افزایش میزان درصد عصاره گل قاصدک و جینکوبیلوبا تا میزان ۰/۵ درصد وزنی. وزنی میزان شاخص طعم

نعناع سبز و اشعه ماوراء بنفش بر میزان ماندگاری پسته کله قوچی تازه بررسی نمودند و دریافتند که عصاره نعناع سبز در مقادیر بالای استفاده می تواند میزان مطلوبیت بافت تیمارهای پسته را تحت تاثیر قرار دهد که با یافته های تحقیق حاضر در توافق بود (۳۹).

نیکزاده و همکاران، نیز بیان کردند که برشته کردن منجر به افزایش پذیرش کلی نمونه های پسته ی برشته شده شد. بر طبق گزارش آن ها بیش ترین مقدار پذیرش کلی برای نمونه های برشته شده در دمای ۱۲۰ درجه سلسیوس حاصل شد (۴۰). یقطینی و همکاران اثر برشته کردن روی مغزهای خوراکی همچون پسته را مطلوب ارزیابی کردند و اظهار داشتند که نتایج مربوط به آزمون حسی نشان داد مغزهای پسته برشته شده دارای پذیرش خوبی از نظر طعم، رنگ و بافت هستند (۴۱). در مطالعه دیگری محققان گزارش کردند که استفاده از ترکیبات آنتی اکسیدان به منظور جلوگیری از اکسیداسیون در مغزهای خوراکی همچون پسته تأثیر نامطلوب بر خواص حسی محصول نداشته است (۲۸). باقری و همکاران در سال ۱۳۹۵، نیز برشته کردن را در افزایش پذیرش مصرف کننده مطلوب گزارش کردند. در تحقیق آن ها بالاترین مقادیر امتیاز در شاخص های رنگ، طعم و همچنین پذیرش کلی به نمونه ی رست شده در دمای ۱۶۰ درجه سلسیوس که به مدت ۳۰ دقیقه رست شده بود داده شد (۳۲). با توجه به شکل ۴-۹، مشاهده شد که نتایج پذیرش کلی نشان داد که استفاده از عصاره جینکوبیلوبا تأثیری بر روی مطلوبیت استفاده از بادام زمینی داشته است و از نگاه ارزیاب ها بین نمونه های حاوی عصاره و بدون عصاره اختلافی وجود ندارد. از طرفی نتایج نشان داد که از نظر ارزیاب ها رست کردن منجر به افزایش پذیرش کلی بادام زمینی شده است و با رست کردن تمایل مصرف کننده برای مصرف بادام زمینی بیش تر شده است. بالاترین امتیاز در پذیرش کلی محصول به تیمار T12 تعلق گرفت که در دمای ۲۰۰ درجه سلسیوس به مدت هفت دقیقه رست شده و ۰/۵ عصاره جینکوبیلوبا و ۰/۵ درصد عصاره گل قاصدک به آن افزوده شده بود.

دما و زمان رست کردن می تواند میزان مطلوبیت رنگ ظاهری تیمارهای بادام زمینی را به طور معنی داری کاهش دهد که با یافته های تحقیق حاضر در توافق بود (۳۲). مختاری و ضیایی فر در سال ۱۳۹۷، در بررسی تاثیر روش های مختلف برشته کردن بر برخی ویژگی های فیزیکی و شیمیایی بادام کوهی دریافتند که مدت زمان برشته کردن زیاد می تواند میزان می تواند میزان مطلوبیت رنگ ظاهری تیمارهای بادام زمینی را به طور معنی داری کاهش دهد که با یافته های تحقیق حاضر در توافق بود. طی زمان نگهداری به دلایلی مانند افزایش عدد پراکسید و اکسیداسیون چربی، از میزان مطلوبیت رنگ ظاهری به طور معنی داری کاسته می شود که این کاهش میزان مطلوبیت در تیمارهای با میزان عصاره گل قاصدک و جینکوبیلوبا کمتر از ۰/۵ به طور معنی داری بالاتر از سایر تیمارهای بادام زمینی بود. از طرف دیگر حرارت دهی بالا بر میزان مطلوبیت رنگ ظاهری تیمارهای بادام زمینی موثر بوده و تیمارهای رست داده شده در درجه حرارت ۲۰۰ درجه سلسیوس نسبت به درجه حرارت ۱۷۰ درجه سلسیوس از مطلوبیت کمتری برخوردار بود، اما از آن جایی که زمان حرارت دهی به طور موثرتری نسبت به درجه حرارت در کاهش میزان مطلوبیت رنگ ظاهری تیمارهای بادام زمینی موثر می باشد، تیمارهای بادام زمینی رست شده در دمای ۲۰۰ درجه سلسیوس به مدت ۷ دقیقه نسبت به تیمارهای رست شده در دمای ۱۵۰ درجه سلسیوس به مدت ۱۵ دقیقه از مطلوبیت بیشتری برخوردار بودند (۳۸).

در مقادیر ۰/۵ درصد هر دو عصاره گل قاصدک و جینکوبیلوبا به دلیل کاهش میزان درصد اکسیداسیون چربی ها به طور موثری می توانند با کاهش میزان درصد اکسیداسیون چربی ها که در بادام زمینی به میزان بالائی می باشد، از کاهش میزان مطلوبیت حسی بافت تیمارهای بادام زمینی ممانعت کنند، اثرات سینرژیستی دو عصاره به طور موثری در کاهش میزان امتیازات حسی بافت تیمارهای بادام زمینی در طی دوره نگهداری به طور موثری نقش دارد. که در این راستا نیز تحقیقات مشابهی نیز وجود داشت. معزی و فاضل در سال ۱۳۹۸، در یک بررسی تأثیر پوشش صمغ فارسی حاوی عصاره

249-265.

3. Radfar, R., & Fatemi, H. Investigation of optimal roasting conditions to prevent oxidation in hazelnut and peanut oils. Iranian Journal of Agricultural Sciences 2013; 34(1). [In Persian].

4. Razavi, R., Maghsoudlou, Y., Ghorbani, M., & Aalami, M. Investigating the effects of edible carboxymethyl cellulose coating containing thyme hydroalcoholic extract on moisture absorption and fungal growth in fresh hazelnut kernels

• References

1. Mortazavi M. Investigation of aflatoxin levels in pistachio and the effect on physical and chemical characteristics. Journal of Innovation in Food Science and Technology 2012; 6(1). [In Persian].

2. Zaki N., & Naeem, M. Antioxidant, antimicrobial and anticancer activities of citrus peels to improve the shelf life of yoghurt drink. Egyptian Journal of Food Science 2021; 49(2),

- [Conference paper]. 1st National Conference on Comprehensive Strategic Quality Development in Food Safety. 2014. [in Persian]
5. Yiğit, A., Bielska, P., Cais-Sokolińska, D., & Samur, G. Whey proteins as a functional food: Health effects, functional properties, and applications in food. *Journal of the American Nutrition Association*, 2023; 42(8), 758-768.
 6. Fatemi, H. (1999). *Food Chemistry*. Tehran: Sherkat Sahami Enteshar.
 7. Liu S, Li S, Ho CT. Dietary bioactives and essential oils of lemon and lime fruits. *Food Science and Human Wellness*. 2022; 1;11(4):753-64.
 8. Tabassum NE, Das R, Lami MS, Chakraborty AJ, Mitra S, Tallei TE, Idroes R, et al. Ginkgo biloba: A treasure of functional phytochemicals with multimedicinal applications. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine* 2022;2022:8288818.
 9. Diamond BJ, Shiflett SC, Feiwel N, Matheis RJ, Noskin O, Richards JA, et al. Ginkgo biloba extract: mechanisms and clinical indications. 2000;81:668-78.
 10. van Beek TA, Montoro P. Chemical analysis and quality control of Ginkgo biloba leaves, extracts, and phytopharmaceuticals. *J o C A* 2009;1216:2002-2032.
 11. Pramparo M, Gregory S, Mattea M. Immersion vs percolation in the extraction of oil from oleaginous seeds. *A O C S* 2002;79:955-960.
 12. Serea C, Barna O, Manley M, Kidd M. Effect of storage temperature on the ascorbic acid content, total phenolic content, and antioxidant activity in lettuce (*Lactuca sativa* L.). *Journal of Animal and Plant Sciences* 2014;24:1173-1177.
 13. Silva F, Veiga F, Cardoso C, Dias F, Cerqueira F, Medeiros R, Paiva Santos AC. A rapid and simplified DPPH assay for analysis of antioxidant interactions in binary combinations. *Microchemical Journal* 2024;202:110801.
 14. Association of Official Analytical Chemists (AOAC). *Official methods of analysis*. 12th ed. Washington, DC: Association of Official Analytical Chemists; 1975.
 15. Wang H, Pampati N, McCormick WM, Bhattacharyya L. Protein nitrogen determination by kjeldahl digestion and ion chromatography. *J o P S* 2016;105:1851-1857.
 16. Bandyopadhyay, M., Chakraborty, R., Raychaudhuri, U. J. L-F. S., & Technology. (2008). Antioxidant activity of natural plant sources in dairy dessert (Sandesh) under thermal treatment. 41(5), 816-825.
 17. Carson CF, Mee BJ, Riley TV. Mechanism of action of Melaleuca alternifolia (tea tree) oil on Staphylococcus aureus determined by time-kill, lysis, leakage, and salt tolerance assays and electron microscopy. *Antimicrobial agents and chemotherapy* 2002;46:1914-1920
 18. Hammer KA, Carson CF, Riley TV. Antifungal effects of Melaleuca alternifolia (tea tree) oil and its components on *Candida albicans*, *Candida glabrata*, and *Saccharomyces cerevisiae*. *Journal of Antimicrobial Chemotherapy* 2004;53:1081-1085.
 19. Abbasifar A, Akhondzadeh Basti A, Karim G, Misaghi A, Bokae S, Gandomi H, Jebeli J A, Hamed H, Sari AA. Evaluation of Zataria mutiflora Boiss. Effect on *Staphylococcus aureus* in feta cheese. *Journal of Medicinal Plants* 2008;7:105-115. [in Persian]
 20. Saeedi M, Ebrahimzadeh MA, Morteza-Semnani K, Akha A, Rabiei K. Evaluation of antibacterial effect of ethanolic extract of *Foeniculum vulgare* Mill. *J Mazand Univ Med Sci* 2010;20:88-91. [in Persian]
 21. Arora DS, Kaur GJ. Antibacterial activity of some Indian medicinal plants. *Journal of Natural Medicines* 2007;61:313-317.
 22. Singh N, Singh RK, Bhunia AK, Stroshine RL. Efficacy of chlorine dioxide, ozone, and thyme essential oil or a sequential washing in killing *Escherichia coli* O157: H7 on lettuce and baby carrots. *LWT* 2002;35:720-729.
 23. Dakhili M, Zahraei Salehi T, Torabi Goodarzi M, Khavari A. Evaluation of antimicrobial effects of 4 medicinal plants against *Salmonella typhimurium* and comparison of them with common antibiotics in veterinary medicine. *Journal of Medicinal Plants* 2006;5:21-26.
 24. Oussalah M, Caillet S, Lacroix M. Mechanism of action of Spanish oregano, Chinese cinnamon, and savory essential oils against cell membranes and walls of *Escherichia coli* O157:H7 and *Listeria monocytogenes*. *Journal of Food Protection* 2006;69:1046-1055.
 25. Leistner L, Gorris LGM. Food preservation by hurdle technology. *Trends in Food Science & Technology* 1995; 6:41-46.
 26. Kargozar A, Mortazavi A, Sharifi A. The effect of dandelion extract on physicochemical and microbial properties of low calorie probiotic yogurt. *Arak Medical Sciences* 2009;11:230-235. [in Persian]
 27. Min DB, Boff JM. Lipid oxidation of edible oil. In: Akoh CC, Min DB, editors. *Food lipids: chemistry, nutrition, and biotechnology*. 2nd ed. New York: Marcel Dekker; 2002. p. 335-364.
 28. Khoshnoudinia S, Sedaghat N. Effect of edible coatings containing antioxidant agents on oxidative stability and sensory properties of roasted pistachio nuts (Ohadi variety). *Iranian Journal of Nutrition Sciences & Food Technology* 2014;9:11-20. [in Persian]
 29. Li J, Li W, Su J, Liu W, Altura BT, Altura BM. Hydrogen peroxide induces apoptosis in cerebral vascular smooth muscle cells: possible relation to neurodegenerative diseases and strokes. *J B r b* 2003;62:101-106.
 30. Mellema MJ. Mechanism and reduction of fat uptake in deep-fat Fried Foods. *Trends in Food Science and Technology* 2003;14:364-373.
 31. Abdulkarim S, Long K, Lai OM, Muhammad S, Ghazali H. Frying quality and stability of high-oleic Moringa oleifera seed oil in comparison with other vegetable oils. *Food Chemistry* 2007;105:1382-1389.
 32. Bagheri H, Kashani-Nejad M, Aalami M, Ziaefar AM. Optimization of hot air roasting conditions for peanut kernels using response surface methodology. *Food Science and Nutrition* 2019;16:33-44. [in Persian]
 33. Mohammad Zade Milani J, Nasrolah Taj L, Kaboosi H, Maleki G. Effect of Charkhak (*Launaeaacanthodes*) gum coating on shelf life of peanuts. *Journal of Food Science and Technology (Iran)* 2017;14:83-90.[in Persian]
 34. Del Nobile MA, Conte A, Incoronato AL, Panza O. Antimicrobial efficacy and release kinetics of thymol from zein films. *Journal of Food Engineering* 2008;89:57-63.
 35. Amaral JS, Casal S, Seabra RM, Oliveira BP. Effects of roasting on hazelnut lipids. *Journal of Agricultural and Food Chemistry* 2006;54:1315-1321.

36. Buckholz LL, Daun H, Stier E, Trout R. Influence of roasting time on sensory attributes of fresh roasted peanuts. *Journal of Food Science* 1980;45:547-554.
37. Powell J. Evaluation of Initial Flavor Fade in Fresh Roasted Peanuts using Gas Chromatography-Flame Ionization Detection, Gas Chromatography-Olfactometry, Sensory Analysis, and Chemosensory Techniques. Virginia Tech.
38. Mokhtari Z, Ziaifar AM. The effect of different methods of roasting on the physico-chemical properties of wild almond. *Innovative Food Technologies* 2018;6:55-73.[in Persian]
39. Moezi M, Fazel M. The Effect of Persian Gum Coating Containing Green Mint Extract and Ultraviolet Ray on the Duration of Fresh Pistachio (*Pistacia Vera*). *Journal of Food Technology and Nutrition* 2021;81:83-96.[in Persian]
40. Nikzade V, Sedaghat N, Shahidi F. Moisture, texture, and sensory changes in pistachio nuts as affected by roasting temperature and storage time. *Journal of Food Science and Technology* 2010;8:101-109.[in Persian]
41. Yaghtini M, Feizy J, Hoseini Taheri SA, Hoseini Taheri SE. Comparison of physicochemical and antioxidant properties of raw and roasted cashew. *Journal of food science and technology (Iran)* 2020;17:103-115.[in Persian]

The effect of the use of *Ginkgo biloba* and *dandelion* Plant Extracts on the Shelf Life of Roasted Peanuts

Haji Mohammadreza Tehrani N¹, Moslehisad M^{1*}, Jafarpour A²

1- Department of Food Science and Technology, ShQ. C., Islamic Azad University, Shahr-e Qods, Iran

2- *Corresponding Author: Department of Food Science and Technology, ShQ. C., Islamic Azad University, Shahr-e Qods, Iran.
Email: ma.moslehisad@iau.ac.ir

3- Department of Food Science and Technology, Ga. C., Islamic Azad University, Garmsar, Iran.

Received 27 May, 2025

Accepted 21 Oct, 2025

Background and Objectives: Oxidation not only alters the organoleptic properties of foods but also reduces the nutritional value and shelf life of food products and negatively affects consumer health due to the formation of undesirable compounds in the oil. This study aims to investigate the effects of dandelion flower extract and *Ginkgo biloba* extract on the shelf life of roasted peanuts during the storage period.

Materials & Methods: *Ginkgo biloba* and dandelion flower extract were extracted, and the seeds soaked in *Ginkgo biloba* and dandelion extract were processed in the roasting machine by adjusting the temperature in five roasting methods with the main factors of temperature and time at 150 degrees Celsius for 30 min, 170 degrees Celsius for 30 min. It was processed for 15 min and 200 degrees Celsius for 7 min. Dandelion and *Ginkgo biloba* flower extracts tests, including total phenolic compounds and free radical inhibition test, were performed. Measurements of moisture, proteins. Measurements of moisture, protein, and fat percentage of peanuts were carried out. During the storage period, peroxide number, acid number, iodine number, and sensory evaluation were done.

Results: The results showed that *Ginkgo biloba* and dandelion flower extract had the phenolic content of 263.32 ± 4.02 , and 254.25 ± 3.98 $\mu\text{g/g}$ GAE, respectively. The antioxidant activity for *Ginkgo biloba* and dandelion flower extract was 98.72 ± 1.38 , and 96.21 ± 0.89 , respectively. During the shelf life of the roasted peanuts, peroxide, acidic and iodine value and yeast and mold count increased ($p < 0.05$). The blank sample was the highest one.

Conclusion: The results showed that the treatment containing 0.5% of *Ginkgo biloba* extract and 0.5% of dandelion flower with peanuts processed at 170 degrees Celsius for 15 minutes was selected as the optimal treatment.

Keywords: Roasted peanut, Dandelion flower extract, *Ginkgo biloba* extract